भूय एव महीं कृत्स्नां विचेतुमुपचक्रमुः । अथापश्यन्त ते वीराः पृथिवीमवदारितां । ८८७०
समासाद्य विलं तच्चाप्यखनन् सगरात्मजाः । कुद्दालैर्हेषुकैश्चैव समुद्रं यत्नमास्थिताः ।
स खन्यमानः सहितैः सागरैर्व्वरुणालयः । अगच्छत् परमामार्त्तिं दीर्य्यमाणः समन्ततः ।
असुरोरगरक्षांसि सत्त्वानि विविधानि च । आर्त्तनादमकुर्व्वन्त बध्यमानानि सागरैः ।
छिन्नशीर्षा विदेहाश्च भिन्नत्वगस्थिसन्धयः । प्राणिनः समदृश्यन्त शतशोऽथ सहस्रशः ।
एवं हि खनतां तेषां समुद्रं वरुणालयं । व्यतीतः सुमहान् कालो नचाश्वः समदृश्यत । ८८७५
ततः पूर्व्वोत्तरे देशे समुद्रस्य महीपते । विदार्य्य पातालमथ संक्रुद्धाः सगरात्मजाः ।
अपश्यन्त हयं तत्र विचरन्तं महीतले । कपिलञ्च महात्मानं तेजोराशिमनुत्तमं ।
तेजसा दीप्यमानन्तु ज्वालाभिरिव पावकं । ते तं दृष्ट्वा हयं राजन् संप्रहृष्टतनूरुहाः ।
अनादृत्य महात्मानं कपिलं कालचोदिताः । संक्रुद्धाः समधावन्त अश्वग्रहणकाङ्क्षिणः ।
ततः क्रुद्धो महाराज कपिलो मुनिसत्तमः । वासुदेवेति यं प्राहुः कपिलं मुनिपुङ्गवाः । ८८८०
स चक्षुर्विकृतं कृत्वा तेजस्तेषु समुत्सृजन् । ददाह सुमहातेजा मन्दबुद्धीन् स सागरान् ।
तान् दृष्ट्वा भस्मसाद्भूतान्नारदः सुमहातपाः । सगरान्तिकमागच्छत्तच्च तस्मै न्यवेदयत् ।
स तच्छ्रुत्वा वचो घोरं राजा मुनिमुखोद्गतं । मुहूर्त्तं विमना भूत्वा स्थाणोर्व्वाक्यमचिन्तयत् ।
अंशुमन्तं समाहूय असमञ्जःसुतं तदा । पौत्रं भरतशार्दूल इदं वचनमब्रवीत् ।
षष्टिस्तानि सहस्राणि पुत्राणाममितौजसां । कापिलं तेज आसाद्य मत्कृते निधनं गताः । ८८८५
तव चापि पिता तात परित्यक्तो मयाऽनघ । धर्म्मं त्वं रक्षमाणेन पौराणां हितमिच्छता ।
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ किमर्थं राजशार्दूलः सगरः पुत्रमात्मजं । त्यक्तवान् दुस्त्यजं वीरं तन्मे ब्रूहि तपोधन ।
॥ लोमश उवाच ॥ असमञ्जादिति ख्यातः सगरस्य सुतो ह्यभूत् । यं शैब्या जनयामास पौराणां स हि दारकान् ।
गलेषु क्रोशतो गृह्य नद्यामिक्षिपे दुर्ब्बलान् । ततः पौराः समाजग्मुर्भयशोकपरिप्लुताः ।
सगरञ्चाभ्ययाचन्त सर्व्वे प्राञ्जलयः स्थिताः । त्वं नस्त्राता महाराज परचक्रादिभिर्भयात् । ८८९०
असमञ्जोभयाद्घोरात्ततो नस्त्रातुमर्हसि । पौराणां वचनं श्रुत्वा घोरं नृपतिसत्तमः ।
मुहूर्त्तं विमना भूत्वा सचिवानिदमब्रवीत् । असमञ्जाः पुरादद्य सुतो मे विप्रवास्यतां ।
यदि वो मत्प्रियं कार्य्यमेतच्छीघ्रं विधीयतां । एवमुक्ता नरेन्द्रेण सचिवास्ते नराधिप ।
यथोक्तं त्वरिताश्चक्रुर्यथाज्ञापितवान्नृपः । एतत्ते सर्व्वमाख्यातं यथा पुत्रो महात्मना ।
पौराणां हितकामेन सगरेण विवासितः । अंशुमांस्तु महेष्वासो यदुक्तः सगरेण हि । ८८९५
तत्ते सर्व्वं प्रवक्ष्यामि कीर्त्त्यमानं निबोध मे ॥ सगर उवाच ॥ पितुश्च तेऽहं त्यागेन पुत्राणां निधनेन च ।
अलाभेन तथाऽश्वस्य परितप्यामि पुत्रक । तस्माद्दुःखाभिसंतप्तं यज्ञविघ्नाच्च मोहितं ।
हयस्यानयनात् पौत्र नरकान्मां समुद्धर । अंशुमानेवमुक्तस्तु सगरेण महात्मना ।
जगाम दुःखार्त्तं देशं यत्र वै दारिता मही । स तु तेनैव मार्गेण समुद्रं प्रविवेश ह ।